

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	9
СЛОВНИК УМОВНИХ ПОНЯТЬ І ПОЗНАЧЕНЬ	13
Тема 1 МАКРОЕКОНОМІКА ЯК НАУКА	16
1.1. Особливості дослідження національної економіки	16
1.2. Об'єкт і предмет макроекономіки	17
1.3. Функції макроекономіки	20
1.4. Агреговані величини та їх класифікація	20
1.4.1. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія	21
1.4.2. Загальна характеристика макроекономічних ринків	22
1.5. Модель кругообігу відкритої економіки	23
1.6. Методологія макроекономіки	24
1.7. Макроекономічні моделі та їх класифікація	26
1.8. Історія становлення і розвитку макроекономіки	28
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i>	29
<i>Самостійна робота</i>	29
<i>Завдання і задачі</i>	34
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i> ..	37
Тема 2 МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ	38
2.1. Загальна характеристика системи національних рахунків	38
2.1.1. Базові методологічні принципи СНР:	39
2.1.2. Особливості методології СНР:	39
2.1.3. Концепції побудови СНР	42
2.1.4. Операції та рахунки в СНР	43
2.2. Види макроекономічних показників	45
2.3. Валовий випуск	45
2.4. Валовий внутрішній продукт і валовий національний дохід ...	47
2.5. Методи розрахунку ВВП і ВНД	48
2.6. Похідні макроекономічні показники	52
2.7. Номінальний та реальний ВВП і ВНД	53
2.8. Агреговані індекси	53
2.9. Показники динаміки ВВП (ВНД)	54
2.10. Недоліки ВВП	54
2.11. Нові макроекономічні показники	55
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i>	57

<i>Самостійна робота</i>	57
<i>Завдання і задачі</i>	62
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i> .	68
Тема 3 ТОВАРНИЙ РИНОК	69
3.1. Товарний ринок як агрегована величина.....	69
3.2. Сукупний попит і сукупна пропозиція на товарному ринку.....	69
3.3. Цінові чинники сукупного попиту та сукупної пропозиції.....	70
3.4. Нецінові чинники сукупного попиту та сукупної пропозиції та їх зображення	71
3.5. Модель AD-AS – базова модель економічної рівноваги	72
3.6. Порухення та відновлення макроекономічної рівноваги	74
3.6.1. Вплив зростання сукупного попиту на стан макроекономічної рівноваги	74
3.6.2. Порухення і відновлення рівноваги під впливом падіння сукупного попиту	75
3.6.3. Порухення і відновлення рівноваги під впливом зменшення сукупної пропозиції	77
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i>	80
<i>Самостійна робота</i>	80
<i>Завдання і задачі</i>	85
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i> .	92
Тема 4 СПОЖИВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ	93
4.1. Загальні поняття споживання та доходу домогосподарств	93
4.2. Психологічний закон ДЖ.М. Кейнса	94
4.3. Споживання і поточний дохід	94
4.4. Функції споживання та заощадження для короткострокового періоду.....	95
4.5. Функції споживання та заощадження для довгострокового періоду.....	96
4.6. Недоходні фактори споживання та заощадження	97
4.7. Нерівномірність в розподілі доходу	99
4.8. Фактор часу в оцінці грошових потоків	100
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i> ...	102
<i>Самостійна робота</i>	102
<i>Завдання і задачі</i>	107
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i> .	112

Тема 5 ПРИВАТНІ ІНВЕСТИЦІЇ	113
5.1. Сутність інвестицій.....	113
5.2. Виробнича функція.....	114
5.3. Інвестиційна функція. Види інвестиційних функцій.....	114
5.4. Попит на інвестиції.....	117
5.5. Автономні інвестиції. Мультиплікатор інвестицій.....	118
5.6. Індуційовані інвестиції. Акселератор інвестицій.....	120
5.7. Принцип мультиплікатора-акселератора.....	120
5.8. Взаємозв'язок заощаджень та інвестицій.....	121
5.8.1. Трансформація заощаджень в інвестиції.....	121
5.8.2. Рівновага між заощадженнями та інвестиціями.....	122
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i> ...	127
<i>Самостійна робота</i>	127
<i>Завдання і задачі</i>	132
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i>	138
Тема 6 СУКУПНІ ВИТРАТИ І ВВП	139
6.1. Метод „витрати-випуск”.....	139
6.2. Метод „вилучення–ін’єкції”.....	142
6.3. Сутність та кількісна визначеність мультиплікатора витрат....	143
6.4. Сукупні витрати і потенційний ввп.....	144
6.4.1. Рецесійний розрив.....	144
6.4.2. Інфляційний розрив.....	145
6.4.3. Інфляційно-експансійний розрив.....	146
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i> ...	147
<i>Самостійна робота</i>	147
<i>Завдання і задачі</i>	152
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i>	158
Тема 7 РИНОК ПРАЦІ	159
7.1. Сутність та рівновага ринку праці.....	159
7.2. Сутність та форми заробітної плати.....	160
7.3. Населення як джерело робочої сили.....	162
7.4. Зайнятість як соціально-економічна категорія. Види зайнятості.	164
7.5. Сутність та види безробіття.....	165
7.6. Повна зайнятість та природне безробіття.....	167
7.7. Соціально-економічні втрати від безробіття.....	168
7.8. Показники стану ринку праці.....	168
7.9. Чинники прогресивних перетворень у сфері зайнятості.....	172

7.10. Мінімальна заробітна плата та прожитковий мінімум як форми державної соціальної гарантії.....	173
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях...</i>	174
<i>Самостійна робота.....</i>	174
<i>Завдання і задачі .....</i>	179
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт .</i>	185
Тема 8 ГРОШОВИЙ РИНОК	186
8.1. Сутність, функції та форми грошей	186
8.2. Процентна ставка як ціна грошей	187
8.3. Пропозиція грошей	188
8.3.1. Поняття ліквідності грошових активів. Грошові агрегати	188
8.3.2. Крива пропозиції грошей та фактори, що її визначають	190
8.4. Попит на гроші. Класична, кейнсіанська, фрідманівська функції попиту на гроші.....	191
8.5. Рівновага на грошовому ринку	194
8.6. Порушення і відновлення рівноваги на грошовому ринку	195
8.6.1. Збільшення доходу за незмінної грошової бази	195
8.6.2. Збільшення грошової бази за незмінного реального доходу	195
8.6.3. Зміна реального доходу і грошової бази	196
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях...</i>	198
<i>Самостійна робота.....</i>	198
<i>Завдання і задачі .....</i>	203
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i>	209
Тема 9 ІНФЛЯЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ.....	210
9.1. Сутність інфляції.....	210
9.2. Вимірювання інфляції	210
9.3. Теоретичні підходи щодо виникнення інфляції	211
9.4. Причини інфляції	212
9.5. Наслідки інфляції.....	213
9.6. Види інфляції та їх основні риси.....	214
9.7. Антиінфляційна політика держави	217
9.8. Взаємозв'язок інфляції та безробіття. Крива Філіпса.....	218
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях...</i>	222
<i>Самостійна робота.....</i>	222
<i>Завдання і задачі .....</i>	227
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт .</i>	233

Тема 10 ЕКОНОМІЧНА ДИНАМІКА	234
10.1. Економічні цикли	234
10.2. Види економічних циклів	235
10.3. Теорії економічних циклів	236
10.4. Сутність економічного зростання та його роль в економіці країни	242
10.5. Теорії економічного зростання	244
10.5.1. Кейнсіанська теорія економічного зростання (модель Харрода-Домара)	244
10.5.2. Неокласична теорія економічного зростання (виробнича функція Кобба-Дугласа)	244
10.5.3. Модель Солоу	245
10.6. Внесок факторів виробництва в економічне зростання	248
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях ...</i>	249
<i>Самостійна робота .....</i>	249
<i>Завдання і задачі .....</i>	254
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт .</i>	260
Тема 11 ДЕРЖАВА В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	261
11.1. Сутність та необхідність державного регулювання економіки ..	261
11.2. Включення держави в економічну систему.....	264
11.3. Стабілізаційна політика держави.....	265
11.4. Фіскальна політика.....	266
11.5. Види фіскальної політики	270
11.6. Фіскальна політика і державний бюджет	272
11.7. Монетарна політика. Цілі та інструментарій монетарної політики.....	273
11.8. Форми монетарної політики.....	275
11.9. Передатний механізм монетарної політики	276
11.10. Фіскальна і монетарна політики	278
11.10.1. Погляди на правила проведення	278
11.10.2. Дискусія навколо переваг монетарної та фіскальної політики.....	278
11.10.3. Взаємозв'язок фіскальної та монетарної політики	280
11.10.4. Окремі випадки зміни рівноваги в моделі IS-LM.....	282
11.10.5. Ефективність монетарної та фіскальної політики в моделі IS-LM.....	283
11.11. Загальна рівновага національного ринку.....	286
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях ...</i>	287

<i>Самостійна робота</i>	287
<i>Завдання і задачі</i>	292
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i>	298
Тема 12 ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	299
12.1. Включення сектору „закордон” в економічну систему	299
12.2. Чистий експорт та ВВП.....	301
12.3. Платіжний баланс	302
12.4. Валюта і валютний курс.....	304
12.4.1. Базові поняття	304
12.4.2. Чинники валютного курсу	305
12.5. Види валютного курсу.....	306
12.6. Валютне регулювання	308
12.7. Валютна система.....	310
12.8. Міжнародна торгівля	311
12.9. Зовнішньоторговельна політика.....	312
12.10. Зовнішньоекономічна рівновага. Модель IS-LM-VP	313
12.11. Модель манделла-флемінга	314
12.12. Ефективність стабілізаційної та зовнішньоторговельної політики в режимах плаваючого та фіксованого валютних курсів	316
<i>Питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях</i> ...	322
<i>Самостійна робота</i>	322
<i>Завдання і задачі</i>	328
<i>Тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт</i> .	334
ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ	335
ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ	345
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	348

ПЕРЕДМОВА

«Економіка – живий і еволюціонуючий предмет. У кожен епоху вона повинна розгадувати нові загадки і постійно стикатися з необхідністю вибору в суспільній політиці»

П. Семюелсон, Д. Нордгауз

Однією із важливих складових економічної теорії є макроекономіка, що досліджує поведінку національної економіки як цілісної системи, вивчення якої є необхідною складовою професійної підготовки економістів і менеджерів, й формування у них аналітичного підходу до розгляду явищ і процесів сучасних економічних систем.

Останнім часом національні економіки багатьох країн світу зіткнулися з рядом проблем пов'язаних із зниженням життєвого рівня населення, збільшенням кількості бідних, дефіцитом державного бюджету і необхідністю розумного поєднання державного і приватного секторів економіки, посиленням іноземної конкуренції, дефіцитом торговельного балансу і значним зовнішнім боргом, світовими екологічними проблемами і питаннями збереження миру тощо.

Функціонування економічної системи України відбувається під впливом названих вище проблем, які виникають як у внутрішньому, так і зовнішньому середовищах. Все це потребує вивчення, дослідження та аналізу економічної системи на основі соціально-економічних показників стану національної економіки, що виступають об'єктивними індикаторами її оцінки та перспектив розвитку країни.

Метою курсу «Макроекономіка» є дослідження механізму функціонування національної економіки на основі макроекономічних теорій, обґрунтованих світовою та вітчизняною наукою та практичним досвідом макроекономічної політики.

Після опанування курсу студент повинен:

знати – ключові положення макроекономічних теорій, які лежать в основі макроекономічної науки; систему макроекономічних

показників та базові моделі макроекономічної рівноваги; механізм економічної політики, зокрема, фіскальної, монетарної та зовнішньоекономічної;

уміти – обчислювати основні макроекономічні показники; аналізувати результати функціонування та розвитку національної економіки; оцінювати ефективність економічної політики держави.

Представлений навчальний посібник відповідає нормативним вимогам щодо змісту початкової дисципліни «Макроекономіка» для підготовки фахівців в галузі економіки, бізнесу і управління.

Особливістю даного навчального посібника є те, що зміст тем систематизовано у вигляді таблиць з виокремленням найбільш суттєвих визначень, формул, графіків. Також, у структурі кожної теми запропоновано розгляд теоретичних відомостей, цікавих науково-практичних фактів і коментарів, питання для розгляду на семінарських і практичних заняттях, тестові завдання для самостійної роботи, практичні завдання і задачі і тематика виступів, дискусій, есе, реферативних та курсових робіт. Особливу увагу приділено питанням аналізу української економіки у зв'язку з загальносвітовими тенденціями і входженням України в європейський економічний простір.

Навчальний посібник передбачає розгляд дванадцяти базових тем: макроекономіка як наука, макроекономічні показники в системі національних рахунків, товарний ринок, споживання домогосподарств, приватні інвестиції, сукупні витрати і ВВП, ринок праці, грошовий ринок, інфляційний механізм, економічна динаміка, держава в системі макроекономічного регулювання, зовнішньоекономічна діяльність.

Тема «Макроекономіка як наука» включає аналіз предмету, об'єкту, методології, функцій макроекономіки як науки, напрямів підвищення ефективності її функціонування, характеристики макроекономічних суб'єктів та ринків, а також їх взаємодії; систематизовані макроекономічні моделі і представлені особливості моделі кругообігу у відкритій економіці; наведений огляд основних теоретичних підходів до макроекономічної науки, без чого неможливе усвідомлення процесів становлення сучасної макроекономічної науки.

У темі «Макроекономічні показники в системі національних рахунків» представлена загальна характеристика системи національних рахунків, концепції та загальні принципи її побудови; особливої уваги заслуговує розгляд основних макроекономічних показників та методів їх розрахунку.

У темі «Товарний ринок» проаналізовані сукупний попит і сукупна пропозиція, цінові та нецінові чинники сукупного попиту та сукупної пропозиції, а також модель AD-AS і механізм відновлення в умовах порушення макроекономічної рівноваги.

Тема «Споживання домогосподарств» дає загальні уявлення про споживання у взаємозв'язку з доходами домогосподарств, оцінює недохідні фактори споживання і заощадження, нерівномірність в розподілі доходів за допомогою кривої Лоренца і коефіцієнта Джині.

У темі «Приватні інвестиції» аналізуються інвестиційні механізми функціонування національної економіки на основі кейнсіанського і неокласичного підходів; крім того, представлений взаємозв'язок заощаджень та інвестицій. Що є важливим аспектом для функціонування сучасної економічної системи України.

Тема «Сукупні витрати і ВВП» аналізує зазначену проблему на основі методів «витрати-випуск» і «вилучення-ін'єкції», наведена сутність мультиплікатора витрат і ефекту мультиплікатора; крім того, проаналізовано основні підходи до взаємообумовленості сукупних витрат і потенційного ВВП.

У темі «Ринок праці» представлений аналіз таких категорій як населення, трудові ресурси, зайнятість, безробіття, заробітна плата, моделей ринку праці, розрахунку соціально-економічних втрат від безробіття і основних показників, що характеризують ринок праці.

Тема «Грошовий ринок» розкриває основні його поняття, пов'язані із сутністю, функціями та формами грошей, процентною ставкою, пропозицією та попитом на гроші з урахуванням класичного, кейнсіанського та фрідманівського підходів; особливої уваги заслуговує питання досягнення рівноваги на грошовому ринку.

У темі «Інфляційний механізм» наведені поняття, що характеризують інфляцію, її види, причини на основі різних

теоретичних підходів, наслідки, основні заходи антиінфляційної політики, зв'язок інфляції та безробіття.

У темі «Економічна динаміка» основна увага приділена сутності економічного зростання на основі розгляду основних теорій (модель Харрода-Домара, виробнича функція Кобба-Дугласа, модель Солоу); важливим в цій темі є розгляд сутності, видів і фаз економічних циклів, а також основних теорій, що їх характеризують.

Тема «Держава в системі макроекономічного регулювання» обґрунтовує сутність та необхідність державного регулювання економіки, дає характеристику вад ринкового саморегулювання, моделей включення держави в економічну систему, основні заходи фіскальної і монетарної політики, пов'язує їх з питаннями формування державного бюджету, а також порівнює характеристики кейнсіанського і монетаристського підходів щодо переваг монетарної та фіскальної політики; наприкінці теми представлений графік Хікса-Хансена як модель загальної рівноваги національного ринку.

Тема «Зовнішньоекономічна діяльність» показує основні механізми взаємозв'язку економік різних країн світу, вплив зовнішньоекономічної діяльності країни на формування економічної рівноваги; представлені основні поняття платіжного балансу, валюти, валютного курсу і валютного регулювання для формування ефективної валютної системи. Крім того, представлені теорії міжнародної торгівлі та основні заходи зовнішньоторговельної політики країни.

Навчальний посібник містить словник умовних понять і позначень з урахуванням загальноприйнятих міжнародних стандартів, варіанти контрольних робіт для студентів заочної та дистанційної форм навчання, питання до підсумкового контролю знань, перелік рекомендованої літератури та корисних посилань для ознайомлення, поглибленого вивчення та аналізу інформації.

Сподіваємось, запропонований навчальний посібник стане основою для змістовного опанування основних макроекономічних проблем, що забезпечить формування необхідних професійних компетенцій майбутніх економістів та управлінців.